

Avuy fa 190 anys qu' en las murallas de Barcelona las llibertats de Catalunya foren barroerament trepitjadas pels exercits invasors de castellans y francesos.

La Devantera dedicant un recort als mártirs que moriren en el siti de 1714, vesteix avuy de dol com á fervent promesa de seguir en sa tasca fins que la memoria d' aquells heroes la pugui evocar ab cants de festa.

Barcelona 11 de Setembre de 1904

11 Setembre de 1714



A diada del 11 de Setembre de 1714 es una de las páginas mes tristes y gloriosas al ensemple de la nostra Historia. Llegiula y admireula.

Mes l' admiració y l' recort á n' aquest gran día serán debades, si no acompanya una mena de relació espiritual entre l' ahir y l' avuy y fins diré ab l' endemà; si 'ls fets heroichs de nostres avantpassats no logran altre cosa qu' impresionans tristement, no tenint mes qu' esma pera admirals de tot cor y fins entusiasmans ab aquella lluyta homérica, però sentinnos balbs pera continuar la marxa de la nostra Patria, marxa deturada en aquell día terrible, per las armas d' Espanya y França, tenint sols forças, ¡febles de nosaltres! pera plorar amargament lo perdut, com se ploran las cosas mortas, que no tornarán may mes...

No deu esser aquet l' objecte de las nostras commemoracions. Si l' commemorar vol dir celebrar l' aniversari de tal ó qual diada, y res mes que celebrar, dedicant oracions encomiásticas á n' els Héroes y á n' els mártirs, describint tal ó qual fet històrich, vestinnos de festa ó de dol, segons l' assumpto ho requereixi, exclamant per acabar: *¡Que valenta era aquella gent! ¡Quin esperit tan patriòtic!* y... fins al any qui vé, qu' hi tornarem, sense establirse aquella relació de que us parlábam al principi, quan l' Historia no siga presa sino com á conjunt d' epissodis, com á estudi sols d' erudició, com a página literaria, ó si se la pren per base d' un sentiment se la serveix tant sols pera ensenyarnos cosas passadas, cosas mortas, cosas que no tornardn,

ó be per establir una comparació entre l' ahir y l' avuy, quan d' aquesta comparació no 'n resulti mes qu' un triomf per l' ahir y un plany fatal, inexorable per l' avuy, allavors aquestas commemoracions, aquesta Historia per una causa de llibertat y adhuc de Lluyta com ho es la Catalana, son una impedimenta pera la nostra marxa, un desengany pera las nostras aspiracions. Un poble que necessiti recordar los temps gloriosos de la seva Historia, veyentse incapás de continuarla, qu' els recorts d' antany li serveixin de consol per las miserias d' enguany, y segueixi aferrat á n' á la vella tradició per que no 's veu ab prou forsas pera crearne una de nova, y vos parla del passat per que no vos pot parlar del present, un poble en aquestas condicions es un poble inactiu, sense pensament propi, sense esperit, en una paraula, un poble mort. No volgum que Catalunya ho sigui. No deu, no pot serho. Al' recordar fets de la nostra Historia, femho de cara á l' endemà, al' commemorar glorias, creemne.

La diada del 11 de Setembre, fi sagnant d' un lapsus de temps fatal pera la nostra Patria, no es un epissodi insòlit de la Historia de Catalunya. Epilech d' una guerra nomenada de Successió, es sols un aspecte de la lluyta cinch voltas centenaria, de Catalunya envers sa llibertat indignament violada á Casp, escarnida ab lo celeberrim tractat del *Tanto monta, monta tanto Isabel como Fernando*, ultratjada per tres dinastías de reis extrangers, menyspreuada per la tiranía d' un poble, de una rassa, tiranía existent are y encare.

El que s' anomeni aquesta heróica lluyta guerra de Successió á la corona d' Espanya, no vol pas dir qu'

allavors Catalunya lluytés per un rey ab preferencia ab un altre, forasters els dos al cap, sino perque en aquesta lluyta s' hi jugaba lo nostre poble, las pocas llibertats qu' els déspotas li deixaren. La guerra del *onze de Setembre*, anomenemla d' aquí endevant aixís, no la esquitxem ab els noms y recorts dels miserables Felip V de Borbó y Carles III d' Austria, es un fet històrich de causa y efecte. Es efecte de més de tres sigles de dominació, de tiranías, d' iniquitat, de violencias contra la nostra Patria; de Ferrán d' Antequera á Felip V de Borbó, passant per Joan II y els Austrias, hi ha sols un pas; es una continuïtat d' opressions y violacions de dret, del dret á la vida y á la llibertat. Lo cop donat pels Catalans ab la guerra dels Segadors, percuteix ab el 1714, mes tampoch ab aquet periodo se tanca lo paréntesis; del sigle XVIII al XX, la persecució á tot lo que dongués fé de vida catalana ha continuada tant feresta com may, d' una manera, si, més solapada é hipócrita, destruhint ab sanya fins lo que 'ls Felips respectaren. Per tant la lluyta no s' es pas acabada.

En lo día 1 de Novembre de 1700 mort l' imbécil rey d' Espanya Carles II sense successió, deixant en un testament producte de las intrigas d' en Lluís XIV, rey de Fransa, del papa Ignocenci XII y lo cardenal Portocarrero que s' aprofitaren de la feblesa del infelis rey, la corona d' Espanya á n' en Felip de Borbó, duch d' Anjou, net del reys de Fransa, en lloch de Carles, arxiduch d' Austria, al qual pertaneixia la Corona segons lo que las lleys obligaban y las renunciás qu' á dita Corona havían fetas Na María Teresa y la princesa Agna

en virtut de las quals quedaba descartada de la sobirania del Estat Espanyol la dinastia d' Anjou.

Catalunya, al sapiguer qu' en Felip d' Anjou havia d' esser lo rey, temé, la perdua de sas llibertats, no tardant gayre malhauradament á confirmarse sos temors.

Efectivament, en Felip V, avans de fer sa entrada á Barcelona, nomená sens tindre en compte los privilegis de la Ciutat, virrey al comte de Palma en substitució del príncep d' Armstad, adicte á la causa d' Austria. La Ciutat, Diputació y Bras militar acordaren no admetrel fins y tant que 'l Rey jurés las lleys y privilegis, enviant dos embaixadors pera fer present al rey la decisió de la Ciutat y las causas que l' obligaban, els quals foren detinguts á Zaragoza en virtut de R. O. mentres s' obligaba al embaixador de Catalunya á Madrid qu' abandonés la població.

Passats uns quants dias lo Concell de Cent rebé la següent Real Ordre:

«Será muy de mi desagrado cualquiera oposición que por vuestra parte hicieréis á esto, cuando debiera ser el ejemplo de todas las demás ciudades de la Corona, en el cumplimiento de mis órdenes, hallandoos como os hallais la más favorecida de todas y así espero que sin otra réplica (que no se admitirá sobre esto) recibireis al conde (si ya no lo hubierais hecho) al ejercicio de sus cargos, que así es mi voluntad.»—Dado en Madrid á 24 de Febrero de 1701.

«Yo el Rey.»

Eixa fou la primera bofetada que Catalunya rebé d' en Felip V.

Avans de sortir de Madrid cap á Barcelona, firma un decret prohibint als Concellers lo Privilegi de cobrirse aixís com la entrega de las claus de la ciutat, segons consuetut.

Entrat á Barcelona, que rebé al rey ab molta fredor, y reunides las Corts jura en ellas observar y fer observar las lleys y privilegis, fentho tant bé que desatenent son reyal jurament ordená no 's paguessin los drets nomenats del General, drets privatis de la Diputació, decretá lo tancament per espay de tres anys de la Universitat de Barcelona y de las escolas públicas, disposant de las Cátedras, qu' era un dels drets de Catalunya.

Aixís no es estrany qu' al declarar l' emperador d' Austria, ajudat d' Inglaterra, Holanda y Portugal, la guerra al duch d' Anjou, per haverse apoderat il·legítimament de la Corona d' Espanya, Catalunya s' aixequés en pes á favor del arxiduch d' Austria, entrant á formar part de l' Aliansa, arribant á estimar imprudentment á n' en Carles d' Austria ab idolatria, mes quant després de grans victorias y de la rendició de moltes plassas, feu la entrada triomfal á Barcelona, que l' aclamá entusiàsticament per son rey, corresponent l' arxiduch en cambi ab augment de prerrogatives y privilegis, y la promesa de «no abandonar jamay á sos estimats y fidels catalans», qual promesa tot y sent paraula de rey s' encarregá prompte de no cumplir, abandonant indignament al poble que se sacrificaba per ell, en quant en ell hi veyia simbolisat lo respecte á sas llibertats sacrosantas.

Posat l' Arxiduch á escullir entre las coronas d' Espanya y Austria, accepta la última, la que tenia per segura, renunciant la d' Espanya per las dificultats que presentaba sa obtenció. En virtut d' aquest fet las potencies pactan ab Fransa sense tindre per res en compte l' esiors y la valiosa ajuda de Catalunya, Aquesta cuyta á fer presents las sevas queixas però endebades; lo més que conseguí fou qu' un representant, qu' ho era 'l marquès de Montnegre, pogués pendre part al Congrés d' Utrech pera fer presents los greujes de Catalunya y recordar los compromisos y promesas conretas, y en cas d' atendre las sevas indicacions demanar fos declarada Catalunya República independenta baix la protecció dels aliats, mes quan lo marquès arribá á Utrech lo conveni estava ja fet y firmat lo tractat de pau ab el qual Catalunya restaba complertament abandonada.

La Cort d' Inglaterra qu' havia promés per boca de la regina Agna de Stuart, la garantia de las llibertats de Catalunya, se desatengué de cumplirho, aixís com Portugal que debia á Catalunya sa independencia, fent-la tots plegats víctima de la despietada diplomacia y d' indigne perjuri.

L' Arxiduch arribá fins al cinisme d' anar mantenint enganyada á Catalunya fins als darrers moments y en 28 de Mars de 1714, quan estava ja del tot retiradas las tropas aliadas, encare tingué la crudeltat d' apro-

bar en Real Carta endressada als catalans la declaració y continuació de la guerra, oferint prompte socors que no arribaren may, tot fent manifestacions d' estimació á n' els seus fidels catalans.

Catalunya abandonada al fi á las sevas foras, enfeblida per la llarga lluyta á favor del ingrati Carles d' Austria y del tot convensuda de la perdua de sas llibertats, resolgué morir matant, defensantlas ab coratge y ab tota l' ánima. Las defensas s' organisan, las poblacions se fan fortas y 'ls sometents s' aprestan á la lluyta, acordant las Corts en 7 de Juliol de 1713 la declaració de guerra que fou rebuda ab gran entusiasme pel poble catalá.

Lo xoch entre 'ls colossos Espanya y Fransa y Catalunya esdebé formidable, pahorós, constituhint aquest periodo un dels fets mes sagnants de la nostra Historia; el dos exércits s' escometen ab coratge, ab rabia y encarnissament, cobrintlos onadas de sanch. Las foras francesas y espanyolas invadeixen nostre territori com mar tempestuós deixant á son pas rastros d' incendi, assassinats y violencias. Los catalans resisteixen bravament venent caras las sevas vidas; sas figuras s' agentant, desapareixen los defectes exòtics dels quals allavors ja estava empeltat lo nostre poble, la defensa es obstinada y heróica, la lluyta esdevé épica; ab els indomables defensors del 1714 lluytan setze centurias de catalans.

Lo 25 de Juliol un nombrós exércit posa assetje y bloqueja la ciutat de Barcelona, baix la direcció del duch de Pópuli.

Després de varis vigorosos atachs sens cap resultat, l' exércit sitiador se manté á la defensiva esperant que la Ciutat experimenti els horrors de la fam, fins que s' aumenta considerablement ab foras franch-espanyolas, incorporantshi en 7 de Juliol de 1714 lo mariscal Berwich que s' encarrega del mando superior. Aquest Berwich era un home, si home se li pot dir, de cor de hiena é instincts sanguinaris dels quals havia de temer la heróica Ciutat.

L' atach desde allavors contra Barcelona es terrible y crudel. Los sitiadors suman 40.000 homens de totes armes, sens contar las esquadras devant lo port y costa. Los defensors de la Ciutat no arriban á deu mil. Cent xeixanta bocas de foch no paran de vomitar sobre Barcelona.

Lo 4 de Setembre s' intima la rendició de la Ciutat, que fou rebutxada. Allavors la lluyta se formalisa.

Las tropas enemigas reben ordre de no observar gens de compassió ab els catalans, no donantloshi tregua ni quartel, afusellant als presoners y saquejant los pobles qu' auxiliessin als braus barcelonins.

Després d' onze mesos de bloqueig y 64 dias de siti lo dia terrible s' apropa. Feya ja dias que 'ls queviures escassejaban, las municions s' acababan, los hospitals plens de nefrats, los carrers exhalant emanacions pútridas dels cadavres insepults y de las ayguas enxipolladas; las foras mes petites cada dia, en contraposició á las enemigas qu' anaban cada dia en augment, estaban cansadas y segons expressió d' un historiador sols servían per morir, mes malgrat totes las penalitats Barcelona vol resistir fins lo darrer moment.

Lo Concell de Cent publica un bandol en el qual ademés de cridar á las armas als majors de 14 anys qu' en sian aptes y d' exhortals á lluytar y morir, fa avinenta la situació de la Ciutat dihent:

«SENT LA ESCLAVITUT CERTA Y FORSOSA, EN OBLIGACIÓ DE SOS CÀRRECHS Y EMPLEOS, EXPLICAN, DECLARAN Y PROTESTAN DEVANT LOS PRESENTS Y DONAN TESTIMONI ALS VENIDERS, DE QU' HAN EXECUTAT LAS ÚLTIMAS EXHORTACIONES Y ESFORÇOS, PROTESTANT DE TOTS LOS MALS, RUINAS Y DESOLACIONES QUE SOBREVINGAN Á NOSTRA COMUNA Y AFLIGIDA PATRIA, AIXÍS COM DEL EXTERMINI DE TOTS LOS HONORS Y PRIVILEGIS, QUEDANT ESCLAUS...»

L' onze de Setembre, lo dia funest s' es arribat. Encare no clareja 'l dia, que 'ls canons enemichs saludan l' aubada, tronan contra la ciutat esfondrant las casas y colgant las murallas las quals contaban ja set bretxas.

L' assalt comensa ab tots sos horrors. Los defensors lluytan desesperadament, constituhint ab sos pits altres fortaleras; las grans masses del exércit enemich avansan escalant las bretxas, la escomesa es terrible. La campana Honorata tocant á sometent convoca á n' els ciutadans pera la lluyta; l' atach se generalisa, los canons vermells ja, llensan sa mortífera càrrega, arrassantho tot y fent trepidar la terra ab son soroll sinistre.

Los ciutadans, sense distinció de cap mena, barrejats los menestrals ab els nobles, los obrers ab els metjes, notaris, cirurgians, estudiants, los seglars ab eclesiàstichs, acudeixen als llocs de mes perill pera matar y morir per las llibertats de la Patria.

Lo Concell de Cent y la Diputació acordant traure la Bandera de Sta. Eulària y de St. Jordi respectivament ab la solemnitat acostumada

Lo Conceller en Cap en Rafel de Casanova de caràcter enérgich é intranzigent ab tot lo que fos deshonorós per la Patria, pren la bandera de Sta. Eulària, seguit de las foras de la Coronela, y 's dirigeix al atach pel baluar de St. Pere del qual los enemichs se n' eran apoderats. Mentres tant lo general Villaroel emprenia l' atach pel Plá den Lluy, entra á la plassa del Born, hont, á l' altre banda de Sta. Maria se trobava l' enemich y com reculessin las tropas que comandaba els digué: «Avant l' atach, que devant meu ningú 's retira; morir ó vencer es lo qu' ens toca.» Animats per aquestas paraulas, emprenen los catalans una vigorosa escomesa, sota una pluja de balas, quedant ferits en Villaroel y gran nombre d' oficials de son Estat Major, entr' ells bastants morts.

Per la part de St. Pere la lluyta era imponenta, guiat per la ensenya de la Ciutat los ciutadans lluytaban heróicament derrotant als enemichs y agafantloshi quatre banderas. Avansan los catalans per St. Pere envers lo Portal Nou, recobrant dugas voltas consecutivas la bateria de canons morters de la muralla de la mateixa porta. L' enemich reforsat, avansa y la lluyta es horrible. En aquestos moments cau ferit mortalment lo valerós Rafel de Casanova abraçat á la Bandera de Sta. Eulària, la qual petoneja repetidament los ulls rublerts de llágrimas, fins que se l' apartá d' aquell lloch, Empunya la bandera lo comte de Plasencia y 's renova la lluyta ab mes brahó que may. Los dos exércits lluytan ja cos á cos, corrent á dojo la sanch, se llensan los fusells y s' empenyan els uns als altres, resultant un horrorós carnatge, los cadávres y 'ls ferits no constitueixen més que munts informes de membres mutilats y pellingots de carn viva. Corantanou batallons y 44 companyias de granaders se llensan al assalt per las bretxas establintse un encarnissat combat sostingut de part dels Catalans, heróicament, per los coronels Thovar, Mayans y Bordas, principalment, durant lo qual lo monestir de St. Pere es guanyat y perdut onze vegadas consecutivas, y per fi apoderats los enemichs del mateix una tremenda explosió extremeix l' espay, desplomantse lo baluart y barrejantse pels ayres trossos de murallas y cossos de gran nombre de sitiadors.

L' atach segueix fins las portas de la esglesia de St. Agustí quals portas saltan á bocins renovantse dins del temple la lluyta, tinguent lloch una matansa espantable. Los crits dels combatents, els ays dels ferits, las detonacions de la fuselleria y lo fum de la pólvora omplen las voltas del sagrat recinte.

Las bretxas de las murallas escupen glops y mes glops de foras enemigas, las quals van avansant, y 'l poble resistint y defensant pam á pam lo terreno. Enmudits los canons de las murallas, se fa foeh desde 'ls balcones y finestras, quan una barricada cau dona sols temps pera veure aixecarse un altre mes enllá.

De prompte lo foch para. ¿Qu' ha passat? Un traydor entela lo gloriós d' aquell dia. Lo coronel en Francesch Ferrer, aprofitantse de la malaltia del general Villaroel havia donat ordres á n' els quefes de las foras destacadas als baluarts, de parar lo foch y 's toqués á parlament, qu' era la ordre d' en Villaroel (lo qual no era vritat) y que 's complís tot seguit. Los generals Sanz y Bellver se negaren á obehir dita ordre fins y tant que no 'ls hi fos comunicada per escrit, mes lo coronel Thovar qu' estava á St. Agustí, mes confiat se la cregué posantla tot seguit á la práctica, aixís en que quan se corregué á n' en Thovar á avisarlo, acababa de cridar Parlament. La traició estava ja consumada.

Reunit acte seguit en vista de la gravetat del cas lo Concell de Cent ab assistencia del Bras militar y la 24ª de guerra, s' acordá aprofitar lo que tristement las circumstancias havian dut, enviant dos parlamentaris qu' ho eran en Marian Durán y en Jacinto Oliver els quals foren rebuts bruscament pel mariscal Berwich, qui ab posat altiu els hi diu eixas solas paraulas: «Concedeixo la suspensió d' armas ab la condició d' entregarse dins lo plasso de dugas horas, ab l' entés de que si las proposicions no son rasonables, entraré á la Ciutat á sanch y á foch.»

Presenta la ciutat las condicions de rendició en qual

proposició se demanaba substancialment que quedessin assegurades las honras, vidas é hisendas dels ciutadans; que no fos castigat ningú per haver fet armas; que 's guardessin los privilegis, lleys y prerrogativas de la Ciutat fins l' any 1705; que no s' alterés en res la marxa del govern; que no s' embargués res en cap concepte; ni que 's privés als ciutadans del us d' armas.

Lo mariscal se nega á aceptar eixas condicions, dient qu' are si no 's rendia la Ciutat á discreció li pegaria foch pels quatre costats, obrant sense contemplacions.

Los barcelonins se negan á rendirse y en Berwich posa en práctica sa promesa, mes trobantse las forasas extenuadas y sens poguer oferir resistencia de cap mena aixecan la bandera de parlament entre 'l resplandor de l' incendi.

Per últim en Berwich entrega un paper sens firma, lo qual servi després per no donarli cap valor, en el qual deya que «per misericordia» concedia á cambi de la immediata rendició: la vida de tots los pobles y de més personas que 's troban á Barcelona; que no se saquejaria la Ciutat; ni 's formularia cap procés pels successos passats y que 's concedia la vida á n' á las forasas armadas. Tot y tenint poca confiança en aquestas condicions Barcelona cedeix, y lo nou día la veu ja ocupada per las tropas enemigas y arborar en lloch de la bandera de las quatre barras, la flor de lis y lo pendó morat de Castella: la *gualdo-roja* vingué després, encare no l' havian inventada.

La població torná á la normalitat, ab un deix per aixó de tristesa y de prevenció, admirantse los soldats forasters veure treballar seriosos pero serens en sas tendas als menestrals molts dels quals duyan encare las venas que tapaban sas feridas.

De com se cumplí lo tractat de rendició tots los catalans ho sabem. Comensá desde allavors la persecució mes crudel; Barcelona vegé destruir l' hermós barri de Ribera y erigir en son lloch la Ciutadella, qu' havia de recordar ab sas bocas de foch á n-els catalans la seva esclavitut; lo butxi cremaba las lleys venerandas; las deportacions, fusellaments y segrestaments se succehian; se disolt lo Concell de Cent, s' impideix l' us d' armas, incluinhi fins los ganivets y estisoras baix pena de la vida, arribant fins á fermarse ab una cadena la ganiveta de tallar pá, las confiscacions están á l' ordre del día, s' ordena la entrega de tots los papers referents á n' aquesta guerra baix pena de la vida, y com á monuments sinistres lo cos del valerós general Moragas es esquarterat, posant lo butxi son cap dins un gabirot de ferro que permanesqué durant molts anys dalt lo portal de Mar, y á las Devalladas de Vich de la forca penjaba lo capdill Bach de Roda que fins lo darrer moment se mantingué fidel á la Patria.

Han passat prop de dos sigles y la persecució encare dura, per aixó deyam mes amunt que 'l fet de 1714 no s' era pas acabat. Los catalans hem vist desapareixe per mans barroeras tot lo que eran atribuïts de la personalitat de Catalunya: lo nostra llengua escarnida y proscripita de tot arreu allà hont lo dominador hi pot posar la grapa; nostres lleys fetas á trossos, privats en ple sigle XX de governans dins de casa segons la nostra liberrima voluntat; los nostres germans arrencats del treball y quintats, arreglerats y armats en defensa d' una patria que no es la seva; á tot lo que 's catalá els déspotas hi han posat bandera d' usurpació; mes malgrat de lo que 's creyan á Catalunya no l' han morta, y quan després de tanta opressió no li han llevat la vida, no la matarán pas. Catalunya bo y enfeblida encare, á mida que 's deixonda y enforçaix son esperit y obra 'ls ulls á la realitat, se fa més cárrech de la seva situació y 's prepara á reivindicar lo que 's ben seu, y iay de vosaltres quan aqueix día arribi que no pot triar pas gayre!

Ahir eram pochs els qu' enarbolaban la bandera de la nostra Patria, avuy som mes, demá serem tot Catalunya, y al aumentar en cantitat, millorarem en qualitat, fennos cada día mes dignes d' ésser Catalans y homes lliures. Ha caygut ja la Ciutadella pero encara n' hi ha la sombra y encare están en peu els que la construiren y encare pesan sobre nosaltres las causas porque fou bastida. ¡A terra donchs!

«No ha acabat (1) la persecució, mes ha comensat la resistencia; no ha acabat de foragitar lo Vesubi la lava de sa ira pero nosaltres, ab nostras mans, remo-

vem las cendras enduridas, y aném descubrint á las besadas del sol de la llibertat aquesta inmensa Pompeya tant temps soterrada que 's diu Catalunya. Van cayent encare perfidiosas sobre d' ella las cendras abrusadas, pero nosaltres fem mes feyna...»

Si, la resistencia ha estada llarga, la lluyta certament ha sigut desesperada y pahorosa, durant cinch segles la terra s' ha enxopat de sang y de llágrimas continuament, més la venjansa, quan vingui que no pot ferse esperar, será terrible per escarment dels déspotas de tots temps y de totas rassas.

CARTA Á UN CATALÁ DEL 1904



ESPECTABLE DESCENDENT:

Després de prop dos sigles de no mourem de la tomba hi surtit uns moments y l' ambient que 's respirava al defora m' ha semblat mes pesat que 'l de dins. La llosa qu' allí m' tancava l' hi aixecada ab poch esforç, mes la que m' hi sentit á sobre un cop fora d' allí l' hi trobat tan pesant qu' afadigat m' he tancat altre vegada y m' hi posat á pensar que la terra que varem defensar els del meu temps put á mort talment com si fos un gran cementí. Els morts no som nosaltres sino 'ls catalans d' avuy.

M' ha sorprés molt la ciutat. Ni rastre 'n queda de lo qu' era. S' ha fet molt gran y tota ella va vestida d' una faysó estranya com de bagassa rastrea. Y 'l veureho m' ha fet mal. Molt grans edificis, suntuosos passejijos, carrers amples y ventilats, molt de tráfeh, molt de progrés y molta faramalla exterior de per tot, però de lo mes gregon ne surt un alé que m' ha glassat, una mena de baf, que m' ha fet entossudir en furgar endins, ben endins, pera trobar d' ahont surtia. Me n' empenedeixo. No hi es la pau al sepulcre nostre.

Vam deixar alashoras un testament que tornés per la dignitat de la nostra casa. Els que 's vantan de seguirlo han comensat per perdre la dignitat propia arrossegantse als peus dels que tant mal varen fernoç. Y la casa payral ab aquets guardians s' ha tornat una timba ahont á la descarada 's juga y 's mercadeja ab la nostra mortalla. En Roch-Guinart però sense la mica de noblesa que tenia avans se n' ha fet amo.

Enlloch hi vist un trós de llengua catalana per mostra, res que pogués ferme creure que 'm trobava allí ahont fou la patria meva, res que fos signe de reconeixement per haver mort per ella. Per un moment hi tingut la esperança de creurem equivocant y surtit á la llum en terra estrangera, mes l' ilusió s' ha desvanescut tot seguit. Era cert que 'm trobava allí ahont caygué ma vida, m' ho deyan las montanyas que voltan la ciutat, m' ho deya 'l mar que vegé resistirnos y cuan ab aixó m' hi convensut del meu desengany hauria gosat bojaement si m' haguessin fet saber que la rassa catalana fon exterminada. Per haver de viure degenerada...!

Jo la coneixia la perfidia de la gent de fora però no hauria cregut may que fos tant gran la feblesa miserable dels mercaders de dins. Jo ja sabia que 'ls encarnel-lats extrangers buscarien enllepolir ab futesas á la gent de casa nostra, porque may els hauria resultat dominar cara á cara, però no endevinava 'l medi de que 's valdrian. Sortint de la tomba ho he comprés. Van buscar el punt mes flach y al últim l' han trobat. El badell d' or ha fet el miracle y ab aquets procediments els mes despresos guanyan. S' han fet amos de Catalunya ab unas quantas monedas y els catalans d' avuy las guardan sense cremarse. La llegenda dels trenta diners encare no es llegenda.

L' ànima catalana no l' hi trobada enlloch. O s' ha desfigurat mica en mica, ó massas creuaments devían engendrar una generació xorca. La nostra sang bé la vam donar generosament pera regar la terra y fecondarla. Però 'l fruyt no l' hi pogut veure. Jo que m' hauria extremit de joya poguentho assaborir com una esperança qu' encare es esperança; com l' hauria benchida ma sortida á la llum! Però ara m' han fet tanta pena las runas del casal que fou nostre, que un xich d' ànima que 'm quedava vagant arreu pera cercar ahont poguer desvetllarse; l' última vibració de mon darrer crit de llibertat donat al donar la vida; aquella visió de retorn á la patria meva nascuda en el deliri de l' agonía; tot s' ha fos colgat de fástich.

Hi vist uns cuants, ben pochs, que recordantse de nosaltres venían ab una branca de llorer. La gent que passava, tant catalans son que no sabían el porque del recort. Un d' ells ho ha preguntat y cuan ha sentit que 's parlava d' haver mort defensant las llibertats catalanas, ha donat mitja bolta com sorprés per una reminiscencia que 'l deixava. Un altre ha blincat l' espinada que hi vist com també havian après de ferho 'ls catalans y ab un tó de sepulcre mofeta que camina ha dit com saludant. ¡Ah! las llibertats catalanas, tant gust en conèixerlas!

S' ha tornat ben miserable 'l nostre poble. Si 'l llorer hagués sigut per un polítich s' haurian descubert tots ab respecte, que ja hi ho vist també com s' han tornat buns de remat els catalans d' avuy. Hi sentit parlar de gent qu' en nom de Catalunya han anat á alla dalt á discurssejar y aixó es lo que m' ha fet mes fástich. Cuan ells van esclavitzarnos, manavan. Y 'ls que tenen dignitat no pidolan pera reconquerir lo seu. S' ha tornat ben miserable 'l nostre poble.

Ni val la pena de parlarne mes. Ara vuy dirte 'l porque t' hi escrit. Es porque demanis als catalans que 'ns portin á un lloch de pau. Digals que 'ns donem vergonya 'ls seus antepassats de serho. Digals que ja qu' han abdicat de tot y, per estalviarse 'l mal efecte de veure en algún lloch l' anunci d' haverhi qui va morir defensant la terra qu' ells han deixat embrutir, nos portin á descansar en un lloch ahont poguém estarhi dignament. Que portin las nostras cendras á una terra ahont seguint el nostre exemple haigin sapigut ser lliures.

UN CATALÁ DEL 1714.

REFLEXIONS



IRÈM, per un moment, la vista enrera, Penetrém ab els ulls ben oberts la heroica epopeya que 'ls nostres ascendants realisaren fa cent noranta anys, y examinemla ab tota serenitat.

No fou pas un fet aislat, sino un epissodi mes, un incident de la secular lluyta que l' esperit catalá sostenia pera no desapareixer aniquilat per la empenta destructora d' una rassa de carácter, personalitat y fi ben diferents; epissodi de proporcions gigantinas, tró bramulador en mitj de desfeta tempestat, quin soroll, veu esglayadora d' un poble que pert sas últimas llibertats, s' extengué per la terra tota, no habent pas minvat quan retruny, encare, en el fons de l' ànima catalana, y quins llampechs de claror sinistre matissada ab la sang de tantas víctimas, illumina 'ls nostres temps decayguts y rencon en nosaltres tot un mon de recorts y aviva 'l callu de may perdudas esperansas.

Descrit, admirablement, per acreditadas plomas l' aspecte extern de la lluyta, fixemnos, un instant, en l' estat de l' ànima de Catalunya en aquella época, no tant llunyana que no 's projecti ab tota claretat sobre nosaltres.

Si be la lluyta contra la, cada volta mes opressora tiranía centralista 's mantenía ferma, si be, aparentment, els catalans feyan tots els esforços pera conservar sas llibertats, no obstant, la decadencia de nostra rassa, iniciada en el Compromís de Casp, havia anat fent estragos en el carácter catalá, que poch á poch s' havia anat infiltrant de l' esperit del poble que tenia l' hegemonia d' Espanya, fins al extrém que en 1714, com sa pot veure en els historiadors de l' época, la decadencia de nostre llengua era tant manifesta que las cansons fetas pera encoratjar als combatents eran plagadas de mots forasters, no estantne tampoch lliures las alocucions oficials, quin esperit y lletra no lligaba, pas sempre, ab l' energia, entusiasme y decissió, ab que 'ls nostres avis defensaren, en el terré de las armas, sos drets.

Si fins estaba mal entés el significat de la lluyta, quan s' atribuïa á una miserable qüestió dinástica ó á una de tantas revolts propia d' alguna regió de l' Estat espanyol contra 'ls tirànichs opressors de Madrid!

Per aixó no hi hagué verdadera unanimitat en l' acció comú, per aixó, la desunió dels brassos y tantas altres senyals que demostran que no en va habían pa-

(1) A. GUIMERA. — Jochs Florals de 1889.

ssat tants sigles de contacte ab un poble absorbent per naturalesa y mes mal que las embestidas furiosas dels governs centralistas, habían causat á la personalitat catalana, l'enlluernament produhit per l'esplendor de la monarquia espanyola, las corrents cesaristas, allavors en boga en tota Europa, y la virada de camí de la nacionalitat catalana que semblaba no n'havia de tenir altre que anar á remolch del poble ab qui estaba massa estretament lligada.

Y aquesta decadencia, aquest enfebliment del caràcter català s'ha anat acentuant mes y mes, com pot veureu en nostres días, fins al punt de ser un dels auxiliars mes poderosos dels polítichs madrilenys, que quan han sapigut utilitzar-lo n'han tret resultats admirables, arribant á sugeccionar á catalans, quina historia y il·lustració semblaba posarlos á xopluch de la astucia de 'ls polítichs, no habentse'n escopat ni la mes pura manifestació de l'ànima catalana pel Catalanisme!

Potser hi hagi jugat un bon paper cert esperit massa utilitari de la nostre gent, renyit casi sempre ab las mes enlayradas aspiracions d'un poble.

Malgrat de tot entre aquesta fosquetat aclaparadora, s'hi ovira l'ansia de viure, el desitj vehement de retornar al camí verdader y entre mitj de las xafagosas boyras, ofegada per las baixesas polítichs, hi cueja la flamarada atuhida, mes jamay apagada, que deu esser molt potent quan ha resistit tantas ventadas y que en dia mes ó menys llunya ha d'il·luminar el mon ab mes intensitat, ab mes extensió y ab mes durada que las rojas flamaradas de 1714.

ANTONI SAYÓS.

E pur si muove!



realment Catalunya fos un poble mort, y per tant sens ideals que cumplir, com creuhen y prenen nostres enemichs, considerariam debadestots los esforços y sacrificis que per una tant suposada com imaginaria reivindicació s'esmersessin, aixís com malaguanyadas las iniciatives y pretensions de donar calor á un cos sens vida, moviment y energías á foras inanimadas, perque estariam ben convensuts de qu' al fi y al cap, lo únich que conseguiriam fora obtindre pera nostre poble una vida ficticia y artificiosa, gens profitosa pera la Humanitat. donantnos l'aspecte en colectivitat d'aqueixos infelissos sers sens inteligencia, sentiments ni voluntat, esclaus de la Mort, que sols tenen alé de vida, si vida á n'aixó se'n pot dir, per esdevindre en calamitats ambulants.

Creuriam malgastar tota la energia y coratje de las nostras foras en volguer aixecar lo que fatalment está aterrat, en realzar lo que 'l inexorable destí ha maltractat, y esperits verament lliures, no podriam soportar la vida de las runas y 'ls sepulcres y 'ns amargarian la existencia, los plors sobre las grandesas passadas y la estirilitat del demà.

Mes ens aixampla l'esperit lo poguer dir que Catalunya no ho es de morta, que las embestidas qu'han retuda sa sobirania, sols han nafrat son cos deixant sana la seva ànima; que lo caràcter y fisomia estafeta y l'habillament enmatllat son solsament un repugnant crostisser qu'amaga dessota tot un doll de vida, que sota la espessa capa del gel de la indiferencia y de la feblesa, hi cova y no ha deixat may de cobarhi una vitalitat extraordinaria, y ab tot y caminar desencarrilat lo nostre poble deixa endevinar una potencia creadora, gegantina, constituhintse á no dubtarho en capdevanter del desitjat Renaixement dels pobles de rassa llatina.

Aixó es lo que 'ns vé al pensament y sentim necessitat de dirho, quan se tracta de commemorar lo 190º aniversari en que Fransa y Espanya arreballan á Catalunya lo darrer tros de sa llibertat política, mes no logrant y ab tot rematarla.

Y ja que de fets històrichs se tracta, els catalanistas debem declarar are y sempre, que tanta es la grandesa y la sublimitat de nostres aspiracions encaminadas á conseguir que Catalunya ocupi lo lloch que li correspon, qu' á major abundament, no necessitem pera fonamentar los nostres ideals en la Historia per brillanta y gloriosa qu'ella sigui; que no 'ns veyem obligats per

reivindicar drets á regirar arxius ni treure de la pols antigas lleys, privilegis ó pragmáticas, que las nostras doctrinas bastan que sigan fillas de la nostra voluntat y de la fé á n'el nostre pervindre y que respongün á una necessitat de rassa.

Mes y ab tot poder proscindir de la Historia com á base y fonament de nostras aspiracions, es precis y de tot punt indispensable, pera bé de la Causa, qu'ens sadollem de l'esperit y civilisació catalanas dels sigles d'esplendor de nostra rassa, en que 'ls trovadors escampaban arreu sos cants y son saber los pensadors y sabis; de la época brillantissima, sens igual en la Edat Mitjana, de las expedicions á Orient y á través lo mar Mediterranech, així com també es convenient ens infiltrem els exemples y experiencia qu' en resultan del estudi pregón, seré y analítich de la decadencia y comensada degeneració de nostra rassa qu' amenassaba acabar ab lo poble català.

Y ja que conmemorem l'aniversari de la jornada del 11 de Setembre de 1714, aprofitemla mes que pels fets d'armas y epissódichs incidents que presenta, mes que per lo qu' al sentiment ens fereixi, pera examinar comparativament lo qu' eram en el sigle XVII y lo que som en el XX, lo qu' are solsament farem ó mellor insinuaré d'una manera lleugera y superficial y molt de per demunt per no permetre altre cosa ni l'espai ni tampoch l'objecte d'eixas consideracions que sols tendeixen á demostrar ó declarar, si us sembla massa absoluta la primera calificació qu' encare que sembli qu' en aquell día, donat l'estat verament lamentable en que 's trobava lo nostre poble, havíam de donar nostres seculars enemichs lo cop de mort á Catalunya, aquesta viu encare, cada día recobra mes virió y fortaleza, sortint de la aclaparadora inactivitat en que 's trobava y emprenent nous y delitosos camins que l'han de dur allà hont voldrà.

Es encare ben petit lo deixondiment, pero sorpren la fermesa y potencia ab que s'ha experimentat.

La decadencia de Catalunya comensa de fet en la segona mitat del sigle XV en que dinastias de reys castellans venen á governarhi y va desapareixent de mica en mica tot lo que donaba fisomia á la rassa catalana pera donar lloch á la intrusió del poder castellà, que tot ho anaba dominant, destruhint tot lo català é imponent per l'astucia ó per la forsa, la seva hegemonia. Inútil que Fivallers recordessin als reys los drets del poble català, y 'ls hi diguessin los concellers *nos som tant com vos y tots plegats mes que vos* y de que diferentas voltas lo poble s'aixequés en armas contra 'ls seus dominadors; la decadencia anaba fent sa via y ab lo regnat dels Felips la degeneració comensaba á obrir se pas.

A derrerias del sigle XVI y á primers del XVII la degeneració ja casi es completa. Lo poble català viu no més que d'aquella trista actualitat y no té ideals pera l'esdevenir, llunyant solsament per lo qu' els anaban arreballant de sa llibertat política, qu' era cada día un trós, y resignantse á la seva sort. La llengua catalana arriba á son mes alt grau de decahiment, tot lo que donaba caràcter á la rassa va desapareixent y Catalunya podia considerarse un poble agonitzant; de lo qu' havia sigut sols ne conservava migrats privilegis y furs, pobras desferradas de sa brillant sobirania, y en aquest estat de postració y desolació vé la gran desfeta del 11 de Setembre de 1714.

Semblava, y era llògich y natural, que Catalunya ja havia d'exhalar son darrer sospir; els despotas no s'amagaban de dir que ja havian acabat ab la *rebeldia de los catalanes* y de que ja no tenian res que temer: Y aixís semblaba en efecte. Lluytas sagnantas de germans ab germans tenen lloch en lo sigle XIX per causas políticas que cap profit havían de reportar á Catalunya y si als eterns enemichs d'allà Castella; s'esborra tot lo qu' á sombra de personalitat catalana se semblés, los butxins segueixen la seva obra, mes Catalunya com recobrant nova existencia se reaiexca, la llengua catalana, lo distintiu de la rassa, apareix tant gran y triomfanta com avans, produeix obras admirables, cada día va extenentse mes y mes per tots los vents de Catalunya, la renaixensa de l'ànima catalana comensa, pera avansar cada vegada mes, á passos agantats, definitintse, completantse y ¡cosa maravellosa! aqueix despertar de la rassa catalana, coincideix ab la decadencia terrible y accelerada de la rassa castellana, la nostra dominadora.

Mentres ella se'n vá á la mort per que ha complerta sa missió, de la qual com á estigma sobre aquell poble orgullós no'n queda ni rastre, sino es per malehir-lo, y empés per sos propis vicis, Catalunya ab la admiració de propis y estranys, s'orienta envers corrents

de sanitosas vida. ¡Quin contrast! Aixís es que convenuts de la vitalitat de nostre rassa, encoratjats y esperensats, ab la mirada serena envers nostre triomf y resurrecció, si-resurrecció pot dirse á una cosa que no ha estada may morta, á tots los que consideren y volen morta á Catalunya, els hi respondrem com Galileo: *E pur si muove!*

¡UN ANY MÉS!



N any més y encare som allà mateix hont eram! ¡Un any més d'esclavatge y ni un sol pas havem dat en lo camí de las reivindicacions de la nostra patria!

Las gloriosas banderas de St. Jordi y Sta. Eulària segueixen jayent oblidadas en los museus històrichs com á cosas que foren; la barrada ensenya que 'ns legaren nostres comtes es veu envilida y prostergada per un altre que no es pas res més qu' un tros d'ella; nostra hermosa parla es encara titllada de dialecte y reduida sols al llenguatge vulgar, veyentnos obligats á usarne en molts de nostres actes un'altra enmatllada; las lleys que 'ns regeixen, no son pas fetas á la nostra mida y finalment segueixen manant á casa nostra gent forastera si bé no amb tanta crudeltat amb lo mateix odi y constancia que sempre.

¿Com se comprén que havent arribat la rassa castellana al grau de degeneració á que ha arribat seguim en aqueix estat?

Sols pot compendres creyent en la degeneració de la rassa catalana; si, aquella rassa que sapigué revoltarse com un sol home contra 'l despotisme naixent d'un príncep francès á qui el capritxo d'un tirá feu amo y senyor de las coronas reunidas de Aragó y Castella, ha arribat á tal extrem de degradació moral y material que las despallas dels martres de 1714 deuen revoltarse dins de sas tombas al contemplar el mal us que havem fet de la sang que tan generosament donaren per defensar las llibertats patrias.

Comparem aquells homes qu' exposaren sas familias, sas vidas y sas hisendas per una llibertat que perillava amb los catalans d'avuy en dia que tenint perduda per complert aquella llibertat, malmenadas sas hisendas y en perill constant sas vidas y sas familias, ni esma tenen per protestarne.

Comparem aquella célebre Generalitat de Catalunya tan ferma en son lloch, tan noble y tan digna, amb lo procedir dels qui volent esser sos successeurs s'anomenan regionalistas ó catalanistas y no sols acceptan sino que solicitan llochs públichs en Corts y Diputacions en un tot contrarias á aquellas per las que tants y tants de nostres avis perderem la vida.

Comparem aquella «Coronela» formada tota ella de voluntaris en quina hi veyem agermanats tots els estaments y totas las creencias manada per el Conciller en Cap en Rafel de Casanova amb la massa del actual poble català dividit per complert per las creencias religiosas, políticas y socials, enconantse cada día mes l'odi de clases y digueume ¿es digne l'actual poble català de posar á sos llabis el nom dels martres de 1714?

L'actual poble català sols pot plorar com á feble dona, lo que no ha sabut CONQUERIR com á home:

J. R. R.

Establiment tipogràfic de Joseph ORTEGA.—S. Pau, 96.—Barcelona.

“LA DEVANtera” QUINZENARI CATALANISTA

Redacció y Administració: Associació Popular Catalanista; Escudillers Blanchs, 8, 1ª

LA DEVANtera circulará, igual que anteriorment *La Nació Catalana*, per medi de propagadors, que son els qui prenen un nombre determinat d'exemplars, pagantlos als següents preus:

Una acció	de 100 exemplars, Ptas.	3'50
Mitja acció	de 50 »	1'80
Un quart d'acció	de 25 »	1
Un vuyté d'acció	de 12 »	0'50
Un dotzau d'acció	de 8 »	0'35

Per cada número, compresos gastos de correu per Catalunya

Barcelona: els mateixos preus, repartintse á domicili.—Aforas de Barcelona, 5 céntims de més per cada envió d'un ó més exemplars.—Extranger: preus dobles.—S'envia un sol exemplar al qui fassi un donatiu anyal de qualsevol import.—Pagaments á la bestreta: S'admeten sagells de correu y documents de fácil cobranza.—Es lliure la reproducció dels treballs.—No s,